

Socialförvaltningen
Johan Adolfsson

2025-02-24

Dnr SON 2025-214

Social- och omsorgsnämnden

Tillsynsplan för alkohol- och tobak samt för vissa receptfria läkemedel år 2025 - 2026

Förslag till social- och omsorgsnämndens beslut

1. Tillsynsplan för 2025 – 2026 avseende serveringstillstånd, detaljhandel med folköl, tobak, e-cigarett, tobaksfria nikotinprodukter och vissa receptfria läkemedel godkänns och överlämnas till Länsstyrelsen Östergötland.

Ärende

Social- och omsorgsförvaltningen har utarbetat en plan för hur tillsynen över serveringstillstånd, försäljning av folköl, tobak, e-cigarett, tobaksfria nikotinprodukter och receptfria läkemedel kommer att bedrivas under 2025 - 2026. Tillsynsplanen beskriver hur tillsynen kommer att bedrivas och innehåller en årsplan för inriktning och omfattning av tillsynen.

Social- och omsorgsnämndens alkoholhandläggare har i Linköpings kommun ansvaret för att bedriva den omedelbara tillsynen över hur bestämmelserna om servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker efterlevs. Nämnden har även ansvaret för att bedriva den omedelbara tillsynen över försäljning och servering av folköl och försäljning av tobaksvaror, e-cigarett, tobaksfria nikotinprodukter samt kontroll av vissa receptfria läkemedel.

Enligt alkohollagen är kommunen skyldig att upprätta en tillsynsplan som ska skickas in till Länsstyrelsen.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse – Tillsynsplan för alkohol- och tobak samt för vissa receptfria läkemedel år 2025 - 2026, 2025-02-24

Bakgrund

Alkohollagen och lagen om tobak och liknande produkter är skyddslagsstiftningar som syftar till att minska alkoholens och tobakens skadeverkningar. Av alkoholpolitiska skäl ska skyddsaspekterna ha företräde före de näringspolitiska. Ingridanden mot tillståndshavare eller försäljningsställen är till för att få bort missförhållanden. Kommunens uppgift är både att vägleda och kontrollera så att gällande regler följs. Verksamheten finansieras genom att ansöknings- och tillsynsavgifter tas ut av respektive restaurang/detaljhandel.

Tillsynsplan

För att få till stånd en effektiv och systematisk tillsyn upprättar Socialförvaltningen en tillsynsplan. Enligt alkohollagen är kommunen skyldig att upprätta en tillsynsplan som ska skickas in till Länsstyrelsen. Socialförvaltningens alkoholhandläggare är de som ansvarar för kommunens tillsynsverksamhet när det gäller serveringstillstånd, detaljhandel med folköl, tobak, e-cigarett, tobaksfria nikotinprodukter och vissa receptfria läkemedel.

Tillsyn över serveringstillstånd

Folkhälsomyndigheten utövar central tillsyn över efterlevnaden av alkohollagen och kan meddela allmänna råd till vägledning för tillämpningen av lagen. Länsstyrelsen utövar tillsyn inom länet. Länsstyrelsen skall också biträda kommunerna med råd i deras verksamhet. Den omedelbara tillsynen över serveringen av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker utövas av kommunen och av polismyndigheten. Kommunen och polismyndigheten utövar också tillsyn över servering av och detaljhandel med folköl.

Förebyggande tillsyn

Den förebyggande tillsynen syftar till att ge berörda sökande och tillståndshavare en allsidig information om alkohollagstiftningen och dess konsekvenser för aktuell verksamhet samt kontrollera att tillståndshavare har kunskap om gällande regler.

Till den förebyggande tillsynen kan också räknas arbetsmetoderna "Ansvarsfull alkoholservering" och "Krogar mot knark". Metoderna bygger på lokal mobilisering, utbildning i ansvarsfull alkoholservering och narkotika på krogen, policyförändringar och en effektiv tillsyn. Syftet med arbetet är att skapa en lugnare och säkrare miljö genom gemensamt arbete mellan alkoholhandläggare, polis och krögare.

Under 2025-2026 avser Socialförvaltningen att bedriva förebyggande tillsyn enligt bilagda tillsynsplan.

Inre tillsyn

Med inre tillsyn avses kontroll av uppgifter från olika myndigheter, främst i frågor av ekonomisk art, men även rapporter angående tillståndshavarens vandel och utförda restauranginspektioner från andra myndigheter. Till den inre tillsynen räknas också en fortlöpande bevakning av restaurangernas marknadsföring i annonser och sociala medier. För genomförande av den inre tillsynen remitterar Socialförvaltningen polis-, kronofogde- och skattemyndighet samt miljökontoret för att inhämta erforderliga upplysningar.

Ett ömsesidigt och väl utvecklat samarbete med dessa myndigheter, liksom även med länsstyrelsen och räddningstjänsten är en förutsättning för att uppnå en bra restaurangtillsyn.

Under 2025-2026 avser Socialförvaltningen att bedriva inre tillsyn enligt bilagda tillsynsplan.

Yttre tillsyn

Den yttre tillsynen innebär en kontroll av att restaurangernas alkoholservering sker i enlighet med tillståndet och inte bryter mot gällande lag. De viktigaste uppgifterna vid den yttre tillsynen är kontroll av att alkoholservering inte sker till underåriga samt kontrollera att serveringen bedrivs på ett sådant sätt att det inte medför problem med onykterhet och oordning. Tillsynen bör vara såväl planerad som händelsestyrd. Följande moment ingår bland annat i tillsynen:

- att serveringen av alkoholdrycker sker ansvarsfullt
- att servering av alkoholdrycker ej sker till personer under 18 år
- att mat tillhandahålls
- att ordningen är god i och utanför serveringslokalen
- att serveringsansvarig person finns tillgänglig på serveringsstället
- att personalen på serveringsstället ej vidtar åtgärder i syfte att förmå någon gäst till inköp av alkoholdrycker
- att marknadsföringen av alkohol inte är påträngande

Den yttre tillsynen kräver i regel besök på restaurangen kvälls- eller nattetid. Tillsynsbesöken bör genomföras av minst två personer – bland annat av säkerhetsskäl, och för att kunna bestyrka uppgifter i tillsynsrapporten, vilka kan leda till ingripanden och omprövning av serveringstillståndet.

Tillsynsbesök skall dokumenteras i en tillsynsrapport.

Under 2025-2026 avser Socialförvaltningen att bedriva yttre tillsyn enligt bilagda tillsynsplan.

Tillsyn över detaljhandel och servering av folköl

Kommunen har tillsammans med polismyndigheten tillsynsansvar när det gäller detaljhandel med och servering av folköl. Tillsynen skall i första hand inriktas på att kontrollera om rätt till detaljhandel med eller servering av folköl föreligger, att folköl ej utlämnas till den som är under 18 år eller är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel, kontrollera att information om åldersgränsen lämnas på lämpligt sätt till kunderna och att personalen har god kännedom om hur reglerna skall tillämpas, m m.

För att sälja eller servera folköl skall man;

- anmäla detta till kommunen innan verksamheten påbörjas
- utöva egentillsyn och ha ett program för detta
- betala tillsynsavgift till kommunen.

I kommunens tillsyn ingår information till butiker och serveringsställen om gällande bestämmelser samt samarbete med miljökontor och polismyndighet.

Under 2025-2026 avser Socialförvaltningen att bedriva tillsyn enligt bilagda tillsynsplan.

Tillsyn av tobaksförsäljning och försäljning av tobaksfria nikotinprodukter

Den centrala tillsynen över lag om tobak och liknande produkter och lag om tobaksfria nikotinprodukter utövas av Folkhälsomyndigheten. Inom länet är Länsstyrelsen tillsynsmyndighet och ska följa kommunernas verksamhet och biträda kommunerna med information och råd. Kommunen har tillsammans med polismyndigheten det omedelbara tillsynsansvaret när det gäller tillsynen över detaljhandeln med tobaksvaror och tobaksfria nikotinprodukter.

Kommunens tillsyn över detaljhandel med tobaksvaror och tobaksfria nikotinprodukter skall i första hand inriktas på att:

- kontrollera att varorna inte utlämnas till den som är under 18 år,
- kontrollera att information om åldersgränsen lämnas på lämpligt sätt till kunderna, och att personalen har god kännedom om hur reglerna skall tillämpas,
- kontrollera egentillsynsprogram,
- kontrollera marknadsföring,
- informera och vara rådgivande,

- ingripa vid överträdelser, m.m.

Under 2025 - 2026 avser Socialförvaltningen att bedriva tillsyn enligt bilagda tillsynsplan.

Kontroll av handel med vissa receptfria läkemedel

Vissa receptfria läkemedel får säljas på andra försäljningsställen än öppenvårdsapotek. Kommunerna har i lagstiftningen fått ansvaret för kontrollen av att regelverket efterlevs och Läkemedelsverket har fått rollen som övergripande tillsynsmyndighet.

Läkemedelsverket har tagit fram en checklista som är avsedd att vara ett stöd vid kommunernas kontroll. Checklistan följer strukturen i föreskrifterna och vägledningen. Som komplement till checklistan finns ett formulär att använda vid rapportering av brister till Läkemedelsverket.

Under 2025 – 2026 avser Socialförvaltningen att bedriva regelbunden kontroll av försäljningsställen.

Socialförvaltningen

Yvonne Thilander

Beslutet och tillsynsplan skickas till:
Länsstyrelsen Östergötland